

UNIwersytet CZTERECH POCZĄTKÓW I WIELU TRADYCJI

LUCYNA HARC

UNIVERSITY OF FOUR BEGINNINGS AND MANY TRADITIONS

Between 2002 and 2015, the University of Wrocław (Breslau) had organised celebrations commemorating the anniversary of 300 years, 500 years, 200 years, and 75 years of its existence and activities. This range of anniversaries is the results of this university's complicated history and the fact that it was established and re-established four times: in 1505, 1702, 1811, and 1945. The origins of particular traditions and identities of the academic community with reference to one or more beginnings is a process one can trace from the second half of the 19th century until the present day.

Keywords: University of Wrocław (Breslau) – jubilee – celebrations of anniversaries – tradition – identity

Najstarszą uczelnią na ziemiach polskich jest założony w 1364 r. przez króla Kazimierza Wielkiego, a odnowiony w 1400 r. przez Władysława Jagiełłę i królową Jadwigę Uniwersytet Jagielloński, który o chlubnych początkach przypomniał w trakcie uroczystości jubileuszowych z okazji 500-lecia w 1864 r. i 500-lecia odnowienia założenia uczelni w 1900 r., a sto lat później świętował w podobnej sekwencji 600-lecie w 1964 r. oraz w 2000 r. Pokłosiem obchodów były liczne monografie, w tym opracowania poświęcone dziejom uczelni.¹ Kolejne dwa uniwersytety na dawnych ziemiach Rzeczypospolitej założone zostały w Wilnie w 1579 r. i we Lwowie w 1661 r.

W granicach Polski od 1945 r. drugą najstarszą szkołą wyższą jest Uniwersytet Wrocławski. Kształtując tradycję własnych początków, znajduje się on w dość szczególnej sytuacji, wynikającej ze złożoności dziejów Śląska i jego stolicy. Odwoływanie się do tego bogatego dziedzictwa zaobserwować można w ostatnich dwudziestu latach. Społeczność akademicka Uniwersytetu Wrocławskiego w niewielkich odstępach czasu miała bowiem okazję uczestniczyć w kolejnych jubileuszach macierzystej uczelni. Nie chodzi przy tym o organizację co pięć lub dziesięć lat uroczystości rocznicowych związanych z jednym momentem z przeszłości, lecz o obchody 50-lecia, 300-lecia, 500-lecia i wreszcie 200-lecia Uniwersytetu. Aby wyjaśnić ową wielość tradycji należy krótko przypomnieć okoliczności założenia we Wrocławiu szkoły wyższej. Poniższy zwięzły zarys historii powoływania

¹ Por. m.in.: Kazimierz LEPSZY (ed.), *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1764. Praca zbiorowa*, I, Kraków 1964; Andrzej Kazimierz BANACH – Julian DYBIEC – Krzysztof STOPKA, *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 2000. Krótko na temat przebiegu uroczystości rocznicowych 500- i 600-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego zob.: Adam GALOS, *Obchody rocznic uniwersyteckich (na trzysta lat istnienia wyższej uczelni we Wrocławiu)*, Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka 57/1, 2002, s. 1–3.

uczelni posłużyć ma za tło dla zasadniczej problematyki niniejszego artykułu, a więc tradycji świętowania rocznic wrocławskiej Alma Mater po II wojnie światowej.

Ambicje posiadania w stolicy Śląska własnego ośrodka akademickiego pojawiły się już w początkach XVI w. Po kilkuletnich zabiegach podejmowanych przez radę miejską Wrocławia, zwłaszcza zaś jej sekretarza Gregora Morenberga, w dniu 20 lipca 1505 r. król czeski i węgierski Władysław II Jagiellończyk wystawił w Budzie przywilej, na mocy którego powstać miał we Wrocławiu uniwersytet (*Generale litterarum Gymnasium*), składający się z czterech wydziałów (filozofii, medycyny, teologii oraz prawa rzymskiego i kościelnego). Do jego uruchomienia jednak nie doszło. Pomimo podjętych zabiegów, wspartych kwotą 3000 florenów przeznaczonych na pozyskanie przez przedstawicieli miasta przychylności w Rzymie, papież Juliusz II nie wyraził zgody na powołanie uczelni. Powody odmownej decyzji, wielokrotnie omawiane w literaturze, zebrał i przeanalizował Marek Wójcik, podkreślając nietypowość koncepcji finansowania i zarządzania uczelnią, jaka nakreślona została w kilku kolejnych dokumentach wystawionych przez Władysława II Jagiellończyka. Proponowane rozwiązania godziły w interesy Kościoła poprzez przeniesienie na rzecz planowanego uniwersytetu m.in. dochodów kanoników wrocławskiej kolegiaty św. Krzyża, przy równoczesnym zapewnieniu radzie miejskiej Wrocławia znacznego wpływu na obsadę stanowisk profesorskich.²

Niespełna dwa wieki później doszło do utworzenia we Wrocławiu dwuwydziałowej uczelni jezuickiej. Odkonstytuowała się ona przy silnych protestach ze strony protestanckiej w większości rady miejskiej i mieszczaństwa. Sprzeciw wobec ulokowania w mieście jezuitów budziły już pierwsze próby ich sprowadzenia, podejmowane od 1562 r. Po niezbyt długim epizodzie z działalnością misji zakonu we Wrocławiu pod koniec XVI w. doszło do udanego uruchomienia najpierw w 1638 r. misji, a następnie kolegium, które rozpoczęło kształcenie chłopców. W 1695 r. rektor wrocławskiego kolegium jezuickiego, Friedrich Wolff von Lüdinghausen, podjął starania o podniesienie rangi kierowanej przez siebie placówki i utworzenia uniwersytetu. Zabiegi trwały siedem lat i zaowocowały wystawieniem w dniu 21 października 1702 r. przez Leopolda I przywileju zwanego *Złotą Bullą* (*Aurea bulla foundationis Universitatis Wratislaviensis*). Z woli cesarza dotychczasowe kolegium przekształcone zostało w generalne i powszechne Studium, Akademię i Uniwersytet nazwane Leopoldyńskim. Uczelnia składająca się jedynie z dwóch wydziałów: teologii i filozofii, swą działalność rozpoczęła 15 listopada 1702 r., w dniu imienin Leopolda I.³

Stopniowy regres Uniwersytetu Leopoldyńskiego w drugiej połowie XVIII w. zbiegł się w czasie ze zmianą przynależności politycznej Śląska po 1740 r. i kasatą zakonu jezuitów

² Marek L. WÓJCIK, *Próba założenia Uniwersytetu Wrocławskiego w 1505 roku. Dokument fundacyjny Władysława Jagiellończyka z 20 lipca 1505 roku*, in: Rościślaw Żerelik (ed.), *Cztery początki. Dokumenty fundacyjne Uniwersytetu Wrocławskiego*, Wrocław 2002, s. 13–27 (*Acta Universitatis Wratislaviensis* 2388) – przyp. 1, s. 27 zawiera wykaz starszej literatury. Na temat nieudanej fundacji 1505 r. zob. także: Mieczysław PATER, *Od piastowskich prapoczątków do upadku Hohenzollernów*, in: Teresa Kulak – Mieczysław Pater – Wojciech Wrzesiński, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702–2002*, Wrocław 2002, s. 11–14 (*Acta Universitatis Wratislaviensis* 2402). Na temat okoliczności nieudanej fundacji z 1505 r. nakreślonej z czeskiej perspektywy zob.: Jana WOJTUCKA, *Vzťah papeže Julia II. k projektu založení obecného učení ve Vratislavi v roce 1505*, *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 48/1, 2008, s. 21–33.

³ Przemysław WISZEWSKI, *Kolegium Jezuickie we Wrocławiu i utworzenie Uniwersytetu Leopoldyńskiego w 1702 roku. Złota bulla cesarza Leopolda I z 21 października 1702 roku*, in: Rościślaw Żerelik (ed.), *Cztery początki*, s. 29–49 – przyp. 1, s. 48 zawiera wykaz starszej literatury. Zob. także: M. PATER, *Od piastowskich prapoczątków*, s. 15–23.

przez papieża Klemensa XIV w 1773 r., z woli Fryderyka II działającego w Prusach o trzy lata dłużej. Od 1776 r. kształcenie w dawnych jezuickich kolegiach oraz w Leopoldinie powierzono byłym jezuitom zgromadzonym w Towarzystwie Księży Królewskiego Instytutu Szkolnego, rozwiązanego jednak w 1800 r. Pogłębiająca się zapaść kontrastowała z modelem kształcenia oferowanym przez uczelnie nowego typu, z Uniwersytetem w Berlinie na czele. Rozwiązaniem okazało się przygotowanie na początku 1811 r. w Departamencie Kultu i Nauczania Powszechnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych projektu połączenia ze sobą wrocławskiej uczelni katolickiej z również przeżywającym kryzys protestanckim Uniwersytetem we Frakfurcie na Odrę. Koncepcja opracowana przez kierującego Departamentem Wilhelma Süverna zyskała aprobatę króla Fryderyka Wilhelma III, który 24 kwietnia 1811 r. podpisał rozkaz gabinetowy nakazujący przeniesienie Uniwersytetu Frankfurckiego do Wrocławia. W dniu 6 sierpnia 1811 r. król podpisał kolejny rozkaz gabinetowy wprowadzający szczegółowy plan połączenia ze sobą frankfurckiej Viadriny z wrocławską Leopoldiną. Nowa uczelnia nazwana Uniwersytetem Wrocławskim (*Universitas litterarum Wratislaviensis*), składająca się z pięciu wydziałów: prawa, medycyny, filozofii, teologii ewangelickiej i teologii katolickiej, ulokowana w budynkach zajmowanych wcześniej przez jezuicką Leopoldinę, rozpoczęła działalność jesienią 1811 r.⁴

Na przestrzeni XIX w. Uniwersytet Wrocławski zaliczany był do nowoczesnych, dużych uczelni w tej części Europy. Struktura organizacyjna nie uległa większej zmianie, choć tworzone były w ramach poszczególnych wydziałów nowe katedry i pojawiły się nowoczesne kierunki studiów. Z Uniwersytetem związanych było wielu wybitnych uczonych (m.in. Jan E. Purkyně, Władysław Nehring, Jan Mikulicz Radecki, Johann Galle, Gustaw Kirchhoff czy Ernest Kummer).⁵ Kryzys uczelni nastąpił w latach 20-tych XX w., po podziale Śląska między Polskę i Niemcy. Spadła wówczas liczba studentów, pogorszyły się warunki pracy uczonych, zmniejszyła się też ranga Uniwersytetu określanego mianem „granicznego”. Dalszą marginalizację, a wręcz degradację uczelni przyniosły lata 30-te XX w. i okres II wojny światowej wraz z nazyfikacją środowiska akademickiego i wprowadzeniem „Nowego ładu”.⁶

Jeszcze przed zakończeniem działań wojennych i podpisaniem kapitulacji przez III Rzeszę podjęte zostały pierwsze działania, mające na celu powołanie do życia we Wrocławiu polskich uczelni. Utworzona została Grupa Naukowo-Kulturalna na czele z prof. Stanisławem Kulczyńskim, która przybyła do Wrocławia już w kwietniu 1945 r. Jej przedstawiciele podejmowali kolejne kroki mające na celu zabezpieczenie zniszczonej w dużym stopniu infrastruktury i wyposażenia szkół wyższych na terenie miasta, zorganizowanie prac nad przywróceniem do użytku nadających się do tego budynków, przeprowadzenie remontów i odbudowy zniszczonych obiektów akademickich, a także tworzenie struktur organizacyjnych przyszłych uczelni. Sprawnie podejmowane działania przyczyniły się do wydania pozytywnej opinii przez Radę Naukową przy ministrze oświaty o możliwości

⁴ Lucyna HARC, *Założenie Uniwersytetu Wrocławskiego w 1811 roku. Rozkaz gabinetowy Fryderyka Wilhelma III z 24 kwietnia 1811 roku i plan połączenia Uniwersytetu we Frakfurcie z Uniwersytetem we Wrocławiu z 3 sierpnia 1811 roku*, in: Rościsław Żerelik (ed.), *Cztery początki*, s. 51–101 – przyp. 1, s. 97 zawiera wykaz starszej literatury. Zob. także: M. PATER, *Od piastowskich prapoczątków*, s. 35–43.

⁵ M. PATER, *Od piastowskich prapoczątków*, s. 40–79.

⁶ Teresa KULAK, *Dzieje Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1918–1945*, in: T. Kulak – M. Pater – W. Wrześniński, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego*, s. 103–197.

natychmiastowego rozpoczęcia we Wrocławiu działalności naukowo-dydaktycznej. W efekcie w dniu 24 sierpnia 1945 r. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej wydał dekret o przekształceniu Uniwersytetu Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej w polskie państwowe szkoły akademickie.⁷ Obie uczelnie zainauguowały swą działalność 15 listopada 1945 r. pierwszymi wykładami prof. Ludwika Hirszfelda dla studentów medycyny na Uniwersytecie i prof. Kazimierza Idaszewskiego dla studentów Wydziału Mechaniczno-Elektrycznego na Politechnice.⁸

Nawiązywanie do ważnych wydarzeń z przeszłości służyć miało i wciąż ma budowaniu więzi, cementowaniu społeczności i kształtowaniu poczucia wspólnej tożsamości. Sprzyjającą ku temu okazję stanowią rocznice i organizowane z tej okazji obchody jubileuszowe. Proces tworzenia lub wzmacniania w ten sposób tradycji nasilił się w Europie w ostatniej ćwierci XIX w., utrwalił go zaś wiek XX. Zjawisko to nie ominęło europejskich uczelni.⁹ Nie dziwi zatem, że podobny proces miał miejsce także we Wrocławiu. Druga połowa XIX w. i początek kolejnego stulecia aż do wybuchy I wojny światowej przyniosły prawdziwy wysyp uroczystości rocznicowych. Swoje jubileusze obchodziły zarówno miejscowe szkoły średnie, jak i Uniwersytet Wrocławski. W 1861 r. zorganizowano obchody 50-lecia powołania uczelni, których kulminacyjny moment przypadł w dniu 3 sierpnia, a więc w rocznicę podpisania przez Fryderyka Wilhelma III rozkazu gabinetowego wprowadzającego plan połączenia frankfurckiej Viadriny z wrocławską Leopoldiną. Punktem odniesienia przy tworzeniu tradycji odwołującej się do początków działalności szkoły wyższej stało się zatem utworzenie pełnego Uniwersytetu w 1811 r., nie zaś ponad sto lat starszej uczelni jezuickiej. Nosicielką tradycji Leopoldiny był przy tym przede wszystkim Wydział Teologii Katolickiej.¹⁰ Wydarzeniom jubileuszowym towarzyszyło wydanie szeregu druków i publikacja okolicznościowych.¹¹

⁷ Poprzedniczką Politechniki Wrocławskiej była Wyższa Szkoła Techniczna (Technische Hochschule) powołana do życia w 1910 r. i działająca pod tą nazwą do końca II wojny światowej. Więcej na ten temat zob.: Ryszard CZOCHA (ed.), *Księga jubileuszowa 50-lecia Politechniki Wrocławskiej*, Wrocław 1995; Historia Politechniki Wrocławskiej, <www.portal.pwr.wroc.pl/historia,241.dhtml> (25. 9. 2015).

⁸ Ryszard MŁYNARSKI, *Utworzenie Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej w 1945 roku. Dekret Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej z dnia 24 sierpnia 1945 roku o przekształceniu Uniwersytetu Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej w polskie państwowe szkoły wyższe*, in: Rościsław Żerelik (ed.), *Cztery początki*, s. 103–116 – przyp. 1, s. 112 zawiera wykaz starszej literatury. Zob. także: Wojciech WRZESIŃSKI, *Uniwersytet Wrocławski w latach 1945–2002*, in: T. Kulak – M. Pater – W. Wrzesiński, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego*, s. 201–215.

⁹ Eric HOBBSBAWM, *Masowa produkcja tradycji: Europa, lata 1870–1914*, in: Eric Hobsbawm – Terence Ranger (edd.), *Tradycja wynalazona*, Kraków 2008, s. 275–323; A. GALOS, *Obchody*, s. 4–8.

¹⁰ Joseph REINKENS, *Die Universitaet zu Breslau vor der Vereinigung der Frankfurter Viadrina mit der Leopoldina. Festschrift der katholisch-theologischen Facultaet*, Breslau 1861. O kontrowersjach wokół tej publikacji zob.: Mieczysław PATER, *Zagadnienie języka i kultury niemieckiej na Śląsku w świetle polemik publicystycznych 1861 r.*, Studia Śląskie, Seria nowa 42, 1983, s. 373–385; A. GALOS, *Obchody*, s. 13–15.

¹¹ *Fest Album 1861*, Breslau [1861]; *Die Jubelfeier der Universitaet Breslau vom ersten bis sechsten August 1861. Nebst einem Abriss der Geschichte der Universitaet sowie der Festliteratur dieser Tage*, Breslau [1861]; *Der Koeniglichen Universitaet zu Breslau zur Feier ihres fuenfzigjaehrigen Bestehens am 3. August 1861 die Staedtische Realschule am Zwinger*, Breslau 1861; Clemens KONITZER, *Herakles und die Hydra. Gruss zur Feier des 50jaehrigen Jubiläums der Universitaet Breslau am 3. August 1861 im Namen der archaologischen Gesellschaft*, Breslau 1861; Bernhard NADBYL (Hg.), *Chronik und Statistik der Koeniglichen Universitaet zu Breslau. Bei Gelegenheit ihrer fuenfzigjaehrigen Jubelfeier am 3. August 1861*, Breslau 1861; *Zur fuenfzigjaehrigen Jubelfeier der Koeniglichen Universitaet zu Breslau am 3. August 1861 bringt der Alma Mater Viadrina Huldigung und Glueckwunsch der Verein Breslauer Aerzte*, Breslau [1861].

O przypadającym w 1902 r. jubileuszu 200-lecia kształcenia akademickiego młodzieży na wydziałach teologicznym i filozoficznym jedynie wspomniał w mowie inauguracyjnej rok akademicki 1902/1903 ówczesny rektor Uniwersytetu Wrocławskiego, prof. Rudolf Leonhard, a wykładający historię Kościoła prof. Augustin Joseph Nürnbergger opublikował niewielką pracę poświęconą 200-leciu wrocławskiego Wydziału Teologii Katolickiej.¹² W podobnie skromny sposób w 1906 r. obchodzono 400-lecie założenia Viadriny we Frankfurcie nad Odrą. Jednodniowe uroczystości z udziałem przedstawicieli Uniwersytetu Wrocławskiego odbyły się najpierw 23 kwietnia 1906 r. we Frankfurcie nad Odrą, a na początku maja także we Wrocławiu.¹³

Huczne i z wielkim rozmachem zorganizowane obchody urządzono dopiero w 1911 r., na 100-lecie działalności Uniwersytetu Wrocławskiego. W ich trakcie uczelni nadano imię króla Fryderyka Wilhelma III. Drukiem ukazało się wówczas szereg publikacji okolicznościowych, w tym obszerna, dwutomowa monografia poświęcona historii Uniwersytetu, poszczególnych kierunków, instytutów i urzędów w strukturze uczelni.¹⁴ Widoczne już w 1861 r., a uwypuklone w 1911 r. odcinanie się od tradycji dwóch poprzedniczek, w najlepszym zaś razie pomniejszanie znaczenia Leopoldiny i Viadriny, wynikało z wielu przesłanek. Dość często wskazywano na słabości obu uczelni scalonych w 1811 r., a w przypadku Leopoldiny dodatkowo krytycyzm budził jej jezuicki charakter. Podnoszeniu rangi poprzedniczki Uniwersytetu Wrocławskiego nie sprzyjało jej powołanie przez cesarza z dynastii habsburskiej. Stąd też w budowaniu własnej uniwersyteckiej tożsamości za właściwe uznano odwoływanie się do początku, jakim było utworzenie w 1811 r. nowoczesnego uniwersytetu, wzorowanego na oświeceniowych uczelniach powstających pod koniec XVIII lub na początku XIX stulecia w Prusach i innych krajach niemieckich. Takie osadzenie służyć też miało zapewne niwelowaniu kompleksów Ślązaków i społeczności uniwersyteckiej, wynikających z dość częstego sytuowania wrocławskiej *Alma Mater* w gronie uniwersytetów peryferyjnych, prowincjonalnych, a przez to drugorzędnych.¹⁵

Znajomość początków wrocławskiej uczelni nie była obca kadrze profesorskiej przybyłej do stolicy Dolnego Śląska, w większości ze Lwowa, wraz z zakończeniem działań wojennych w połowie 1945 r. Po wejściu w życie dekretu przekształcającego wcześniejsze niemieckie uczelnie w polskie szkoły wyższe w sierpniu 1945 r. podjęto wytężone starania, aby działalność naukowo-dydaktyczną podjąć jeszcze w roku akademickim 1945/1946. W dniu 8 października 1945 r. prof. Stanisław Kulczyński, pełniący od 3 września funkcję

¹² Augustin Joseph NUERNBERGER, *Zum 200jaehrigen Bestehen der katholischen Theologen-Fakultaet an der Universitaet Breslau*, Breslau 1903; Mieczysław PATER, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918*, Wrocław 1997, s. 269–272 (Acta Universitatis Wratislaviensis 1945); A. GALOS, *Obchody*, s. 16.

¹³ Johannes ZIEKURSCH (Hg.), *Bericht über die Jahrhundertfeier der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau vom 1.–3. August 1911*, Breslau 1912, s. 5; A. GALOS, *Obchody*, s. 16.

¹⁴ Ludwig BURGEMEISTER – Richard FOERSTER – Heinrich WENDT – Johannes ZIEKURSCH (Hgg.), *Erinnerungsblätter zum hundertjährigen Jubiläum der Universität Breslau*, Breslau 1911; Georg KAUFMANN (Hg.), *Festschrift zur Feier des hundertjährigen Bestehens der Universität Breslau, I, Geschichte der Universität Breslau 1811–1911*, II, *Geschichte der Fächer, Institute und Ämter der Universität Breslau 1811–1911*, Breslau 1911; Theodor SIEBS (Hg.), *Festschrift zur Jahrhundertfeier der Universität zu Breslau*, Breslau 1911; Conrad MUELLER, *Germanistische Erinnerungen. Alma Mater Vratislaviensis zum Jubelstrauss*, Berlin 1911; *Studentisches Festbuch zum 100jährigen Jubiläum der Universität Breslau 1811–1911*, Breslau 1911; J. ZIEKURSCH (Hg.), *Bericht*, passim. Więcej na temat obchodów jubileuszowych w 1911 r. zob.: A. GALOS, *Obchody*, s. 16–19; M. PATER, *Historia*, s. 272–276; IDEM, *Od piastowskich prapoczątków*, s. 95.

¹⁵ A. GALOS, *Obchody*, s. 17–19; M. PATER, *Historia*, s. 269.

rektora Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej, wystąpił do ministra oświaty o powołanie pierwszych profesorów.¹⁶ Uruchomienie zajęć dydaktycznych opóźniało się, choć zapadła decyzja, aby z ich rozpoczęciem nie zwlekać do następnego roku, lecz przesunąć na pierwsze dni listopada. Ostatecznie zrezygnowano z przeprowadzenia uroczystej inauguracji roku akademickiego. Wybranie 15 listopada na dzień wygłoszenia wspomnianych już powyżej pierwszych dwóch wykładów dla studentów Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej nie było jednak przypadkowe. Decydując się dzień imienin fundatora uczelni jezuickiej – Leopolda, ówczesne władze uczelniane nawiązały świadomie do tradycji pierwszej we Wrocławiu placówki akademickiej.¹⁷

Realia polityczne w kolejnych latach sprawiły, że kształtowanie tożsamości akademickiej społeczności we Wrocławiu oparte zostało na ostatnim, czwartym, powojennym początku. W 1955 r. zorganizowano obchody 10-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego. W przeznaczonym do publikacji wystąpieniu prof. Edwarda Marczewskiego, rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, już na wstępie znalazła się adnotacja, że uroczystości z 1955 r. mają charakter podwójny – 10-lecia wydania dekretu Prezydium Krajowej Rady Narodowej powołującego do życia Polskie Szkoły Akademickie we Wrocławiu, ale także 450-lecia wydania przez Władysława Jagiellończyka, króla Czech i Węgier „edyktu o utworzeniu uniwersytetu we Wrocławiu”. W następnym zdaniu czytamy, że dokument stanowi jedynie wart odnotowania akt prawny, zaś niezrealizowany pomysł króla pozostał historycznym wspomnieniem.¹⁸ Reszta tekstu odnosi się już do zaangażowania i zasług tych, którzy tworzyli obie wrocławskie uczelnie w pierwszych latach powojennych. Przywołanie nieudanej fundacji z początku XVI w. przy okazji jubileuszu zorganizowanego w połowie lat 50-tych XX w. nie zaskakuje. Przypomnienie króla z dynastii Jagiellonów, pragnącego utworzyć we Wrocławiu – sercu Śląska uniwersytet, wpasowywało się idealnie w proces legitymizowania po II wojnie światowej przynależności tzw. Ziem Odzyskanych do państwa polskiego.¹⁹

Kolejne okrągłe obchody utworzenia polskiego Uniwersytetu Wrocławskiego zorganizowano w 1970 r. W połowie maja tego roku Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego wydało zgodę na uczenie we Wrocławiu 25-lecia szkół wyższych i przeprowadzenie obchodów jubileuszowych w dniach 13–15 listopada 1970 r. Wskazany przez miejscowe środowisko akademickie termin nawiązywał do daty wygłoszenia pierwszych wykładów w 1945 r., co wiązało na trwałe tradycję obchodów święta Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej z dniem rozpoczęcia działalności przez Uniwersytet Leopoldyński w 1702 r. W zorganizowanych z dość dużym rozmachem uroczystościach 25-lecia polskiego Uniwersytetu Wrocławskiego wzięli udział przedstawiciele Biura Politycznego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR), przedstawiciele rządu z ministrem prof. Henrykiem Jabłońskim na czele, ambasador i konsul ZSRR, wicekonsul NRD, przedstawiciele władz wojewódzkich PZPR, komunistycznych związków zawodowych i stowarzyszeń, uczelni

¹⁶ W. WRZESIŃSKI, *Uniwersytet Wrocławski*, s. 210.

¹⁷ W. WRZESIŃSKI, *Uniwersytet Wrocławski*, s. 214–215.

¹⁸ Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego (dalej AUWr), Rektorat, R-28, 1, Obchody X Uniwersytetu Wrocławskiego 1955, k. 1.

¹⁹ Na ten temat zob.: Halina TUMOLSKA, *Mitologia Kresów Zachodnich w pamiętnikarstwie i beletryście polskiej (1945–2000)*. (*Szkice do dziejów kultury pogranicza*), Toruń 2007, s. 7–17; Izabela SKÓRZYŃSKA, *Widowiska przeszłości. Alternatywne polityki pamięci 1989–2009*, Poznań 2010, s. 86.

zagranicznych (z Moskwy, Leningradu, Rostowa, Kijowa, Wilna, Lwowa, Berlina, Lipska, Rostoku, Pragi – Uniwersytet Karola reprezentował prorektor, prof. dr Václav Vaněček, Brna, Ołomuńca, Bratysławy, Koszyc, Budapesztu, Sofii i Bukaresztu, a także z Paryża, Rzymu, duńskiego Aarhus, Helsinek i Sztokholmu), uczelni krajowych oraz placówek Polskiej Akademii Nauk i wybranych towarzystw naukowych, organizacji młodzieżowych. Uczestniczyli też dyrektorzy współpracujących z uczelnią zakładów przemysłowych. Zaproszenia przekazano również 30 pionierom Uniwersytetu Wrocławskiego. W przygotowanych materiałach zabrakło odwołania do tradycji starszej, niż sięgającej 1945 r. Podkreślano rolę środowiska uniwersyteckiego w budowaniu Polski Ludowej na ziemiach, które powróciły do Macierzy, oraz wzmacnianiu „niezłomnej żywotności narodu polskiego i myśli polskiej”. Zamówiony został również okolicznościowy medal z napisem na awersie „UNIVERSITAS WRATISLAVIENSIS 1945 – 1970” a na rewersie z napisem „25 LAT NAUKI POLSKIEJ WE WROCŁAWIU” oraz z wydatnie zaznaczoną zachodnią granicą Polski na zarysie mapy Dolnego Śląska z Odrą i Nysą. W uzasadnieniu znalazł się zapis, że jego wybite ma upamiętnić 25-lecie działalności Uniwersytetu „jako pierwszej wyższej uczelni na Śląsku i we Wrocławiu”. Centralne uroczystości zorganizowano w dniu 15 listopada w wynajętej Hali Ludowej (obecnie Hali Stulecia) z udziałem Zespołu Wojska Polskiego. Dzień wcześniej w Muzeum Śląskim otwarto wystawę „XXV lat nauki polskiej we Wrocławiu”, a wieczorem odbył się koncert okolicznościowy w Filharmonii Wrocławskiej. Zorganizowano ponadto szereg uroczystości towarzyszących, w tym środowiskowy bal studencki przodowników nauki.²⁰ Uroczystościom towarzyszyła publikacja licznych druków okolicznościowych oraz księgi jubileuszowej.²¹

Pięć lat później, w 1975 r. obchody rocznicowe 30-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego im. Bolesława Bieruta wkomponowane zostały w szeroko zakrojone uroczystości 30-lecia powrotu Ziem Zachodnich do Macierzy oraz 30-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Co ciekawe, tym razem uroczystości przeprowadzono w pierwszych dniach października poprzez ich połączenie z inauguracją roku akademickiego. Zrezygnowano zatem z obchodów w dniu 15 listopada, w rocznicę pierwszych wykładów z 1945 r. Udało się tym razem odciąć od tradycji łączenia początku polskiego Uniwersytetu Wrocławskiego z początkiem działalności jezuickiej Leopoldiny. Nie był to jednak do końca wybór środowiska uniwersyteckiego. Już w kwietniu 1974 r. Wydział Propagandy i Wydział Organizacyjny Komitetu Wojewódzkiego PZPR we Wrocławiu przyjął *Plan głównych przedsięwzięć i uroczystości na Dolnym Śląsku związanych z 30-leciem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. Przewidziano w nim przeprowadzenie obchodów we wszystkich obszarach społeczno-gospodarczych, kulturalnych i naukowych. Przed środowiskiem akademickim Wrocławia postawiono za cel ukazanie „osiągnięć nauki w Polsce Ludowej, jej związków z rozwojem kraju i regionu oraz udziału w urzeczywistnianiu perspektyw rozwoju Polski socjalistycznej”. Uniwersytet Wrocławski przygotował specjalną broszurę z wykazem imprez organizowanych przez poszczególne katedry i instytuty, zaplanowanych na cały 1975 r.²²

Kryzys, jaki wybuchł w Polsce w 1980 r., wprowadzenie stanu wojennego, przełom 1989 r. i trudne pierwsze lata, jakie po nim nastąpiły, nie sprzyjały planowaniu

²⁰ AUWr, Rektorat, R-28, 2, Obchody XXV-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego 1970 r., strony nienumerowane.

²¹ Władysław FLORYAN (ed.), *Uniwersytet Wrocławski w latach 1945–1970. Księga jubileuszowa*, Wrocław 1970.

²² AUWr, Rektorat, R-28, 3, Obchody XXX-lecia Uniwersytetu 1975 r., strony nienumerowane.

i przeprowadzaniu kolejnych, doniosłych rocznic uniwersyteckich. Nie oznacza to jednak, że przechodziły one bez echa. W dniach 14–15 listopada 1985 r. zorganizowano konferencję naukową z okazji 40-lecia uczelni, a wygłoszone w jej trakcie wystąpienia opublikowano w osobnym tomie.²³

Do świętowania powrócono dopiero w 1995 r., kiedy władze Uniwersytetu wspólnie z pozostałymi wrocławskimi uczelniami zdecydowały się zorganizować obchody pod hasłem „50-lecie nauki w powojennym Wrocławiu”. W ich trakcie zwrócono uwagę na wymianę kadr akademickich, jaka nastąpiła w 1945 r. rezygnując z retoryki okresu PRL-u, która sugerowała brak starszych niż powojenna tradycji akademickich Wrocławia. Ze względu na trudną sytuację finansową zorganizowanie jubileuszu nie było łatwym zadaniem, o czym świadczy odmowa sfinansowania opracowania i druku publikacji *Uniwersytet Wrocławski w latach 1971–1995* pod redakcją prof. Adama Galosa. W założeniu miała być to kontynuacja wydawnictwa z 1970 r. przedstawiającego historię uczelni w latach 1945–1970. Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego, prof. Roman Duda, zaproponował odłożenie w czasie realizacji tego przedsięwzięcia z powodu „katastrofalnej sytuacji finansowej Uniwersytetu”. Kolegium Rektorów Szkół Wyższych i Środowiskowy Komitet Obchodów 50-lecia nauki polskiej we Wrocławiu ogłosiły natomiast konkurs na pamiątki i wspomnienia dotyczące studiów i pracy we wrocławskich uczelniach wyższych w latach 1945–1995. Same obchody jubileuszowe zorganizowane zostały w dniach 14–15 listopada 1995 r. W ich trakcie po raz pierwszy tak wyraźnie nawiązano do lwowskich korzeni kadry, która w 1945 r. w dużej mierze rekrutowała się spośród wykładowców Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Do udziału w uroczystościach w Gmachu Głównym Uniwersytetu zaproszono przy tym przedstawiciele z Niemiec i Ukrainy.

Niezależnie od obchodów przeprowadzonych przez władze Uniwersytetu odbyło się szereg uroczystości zorganizowanych przez poszczególne wydziały i instytuty. Części z nich nadano charakter konferencji naukowych. Muzeum Uniwersytetu Wrocławskiego we współpracy z Biblioteką Uniwersytecką oraz Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego zorganizowało okolicznościową wystawę.²⁴ Tuż przed głównymi uroczystościami, w dniu 9 listopada 1995 r., odbyła się konferencja naukowa pod patronatem rektora Uniwersytetu, a wygłoszone w jej trakcie referaty udało się opublikować w następnym roku.²⁵ Dzięki podjętym staraniom o pozyskanie środków finansowych wyszła również obszerna monografia poświęcona historii uczelni obejmująca lata 1945–1995 autorstwa Wojciecha Wrzesińskiego oraz praca Teresy Sulei analizująca okres stalinowski.²⁶

W kolejnych latach podjęte zostały badania nad dziejami Uniwersytetu w okresie do 1945 r. W 1997 r. Mieczysław Pater opublikował historię uczelni, opisując jej przeszłość do 1918 r.²⁷ Wydanych zostało również pięć tomów *Studiów i materiałów z dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego* pod redakcją prof. Teresy Kulak i prof. Wojciecha Wrzesiń-

²³ Józef ROZYNEK (ed.), *Uniwersytet Wrocławski – 40 lat w służbie nauki, kultury, gospodarki. Materiały sesji naukowej zorganizowanej z okazji 40-lecia Uczelni, 14–15 listopada 1985 r.*, Wrocław 1988.

²⁴ AUWr, R-037, Obchody 50-lecia nauki w powojennym Wrocławiu.

²⁵ *Rola Uniwersytetu Wrocławskiego w nauce po II wojnie światowej i jego wkład do rozwoju Ziemi Zachodniej i Północnych. Materiały z konferencji naukowej, która odbyła się z okazji pięćdziesięciolecia Uniwersytetu Wrocławskiego w dniu 9 listopada 1995 roku*, Wrocław 1996.

²⁶ Wojciech WRZESIŃSKI, *Uniwersytet Wrocławski 1945–1995*, Wrocław 1995; Teresa SULEJA, *Uniwersytet Wrocławski w okresie centralizmu stalinowskiego 1950–1955*, Wrocław 1995.

²⁷ M. PATER, *Historia*.

skiego, obejmujących także zagadnienia związane z działalnością uczelni przed 1945 r.²⁸ Nie była zatem zaskoczeniem dla środowiska akademickiego Wrocławia decyzja Senatu i władz rektorskich o zorganizowaniu w 2002 r. obchodów 300-lecia Uniwersytetu we Wrocławiu dla upamiętnienia założenia w 1702 r. przez cesarza Leopolda I dwuwyziałowej jezuickiej Leopoldiny. Po raz pierwszy w powojennym, polskim okresie swej działalności Uniwersytet odwołał się tak jednoznacznie do swych korzeni sięgających początku XVIII w.

O randze nadanej uroczystościom świadczy wymownie przyjęcie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwały z dnia 27 września 2002 r. w sprawie jubileuszu 300-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego. Podkreślona została w niej złożoność dziejów Europy Środkowo-Wschodniej, znajdująca odbicie w historii uczelni, obejmująca okres austriacki, niemiecki i polski.²⁹ Główne obchody odbyły się 15 listopada 2002 r., w dniu święta Uniwersytetu. Udział wzięli w nich Aleksander Kwaśniewski, prezydent Polski oraz Johannes Rau, prezydent Niemiec. Obaj uczestniczyli także w debacie „Jedność intelektualna Europy”. Pod patronatem prof. Romualda Gellesa, rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, ukazało się szereg okolicznościowych publikacji. Wydana została książka zatytułowana *Cztery początki* zawierająca krytyczną edycję czterech dokumentów: nieudanej fundacji z 1505 r., *Złotej Bulli* z 1702 r., rozkazów gabinetowych z 1811 r. oraz dekretu z 1945 r.³⁰ Nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego wyszła monografia poświęcona dziejom uczelni w latach 1702–2002.³¹ Obok prac o charakterze naukowym pojawiły się również wydawnictwa popularnonaukowe i informacyjne.³² Część z nich ukazała się nakładem pozauniwersyteckim. Papieski Wydział Teologiczny opublikował specjalne opracowania poświęcone 300-leciu Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.³³ Z kolei „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” przeznaczył trzeci zeszyt na publikację materiałów z konferencji „Trzystulecie Uniwersytetu we Wrocławiu” zorganizowanej we Wrocławiu w dniach 15–17 października 2002 r.³⁴

²⁸ Teresa KULAK – Wojciech WRZESIŃSKI (edd.), *Studia i materiały z dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego*, I–V, Wrocław 1989–2004. Zob. zwłaszcza uzasadnienie rozszerzenia zakresu zainteresowań o dzieje Uniwersytetu przed 1945 r.: Teresa KULAK – Wojciech WRZESIŃSKI, *Wstęp*, in: T. Kulak – W. Wrzeński (edd.), *Studia*, II, s. 5; Jakub TYSZKIEWICZ, *Polskie badania nad dziejami wrocławskiej Alma Mater po II wojnie światowej*, *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka* 57/3, 2002, s. 423.

²⁹ *Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 września 2002 r. w sprawie jubileuszu 300-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego*, in: *Monitor Polski* z 2002 r., Nr 46, poz. 679, <http://orka.sejm.gov.pl/proc4.nsf/uchwaly/510_u.htm> (25. 9. 2015).

³⁰ R. ŻERELIK (ed.), *Cztery początki*.

³¹ T. KULAK – M. PATER – W. WRZESIŃSKI, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego*.

³² Z wydawnictw popularnonaukowych dla przykładu zob.: Ryszard MŁYNARSKI (ed.), *300 lat Uniwersytetu Wrocławskiego, 1702–2002. Z kart historii uczelni*. *Informator*, Wrocław 2002; Igor BORKOWSKI (ed.), *Uniwersytet Wrocławski w roku jubileuszowym trzechsetlecia. 1702–2002*, Wrocław 2002; Adam CHMIELEWSKI (ed.), *Jubileusz trzechsetlecia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702–2002*, Wrocław 2005 (*Acta Universitatis Wratislaviensis* 2814); Alfred KONIECZNY (ed.), *Uniwersytet Wrocławski na dawnych widokówkach*, Wrocław 2002 (*Acta Universitatis Wratislaviensis* 2441).

³³ Ignacy DEC (ed.), *300 lat Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Zarys historii i pracownicy naukowcy PWT we Wrocławiu*, Wrocław 2002; Antoni MŁOTEK, *Piękna dama Teologia. 300 lat Wydziału Teologicznego we Wrocławiu*, Wrocław 2002.

³⁴ *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka* 57/3, 2002 – zeszyt otrzymał specjalną papierową obwolutę z odciskiem pieczęci Uniwersytetu i napisem „Trzysta lat wyższej uczelni we Wrocławiu”.

W 2005 r. odbyły się dużo skromniejsze uroczystości z okazji 500-lecia nieudanej fundacji Władysława Jagiellończyka. Przy tej okazji wyszła drukiem niewielka broszurka.³⁵ Bez większego echa przeszła natomiast rocznica 60-lecia nauki polskiej we Wrocławiu.

Zaledwie pięć lat później Senat Uniwersytetu Wrocławskiego przyjął Uchwałę Nr 24/2010 z dnia 31 marca 2010 r. w sprawie obchodów 200-lecia Odnowienia Uniwersytetu Wrocławskiego (1811–2011).³⁶ Wobec pojawiających się kontrowersji związanych z zawartymi w niej zapisami kilka miesięcy później Senat przyjął Uchwałę Nr 85/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr 24/2010 Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 31 marca 2010 r. Pod wpływem wielu głosów krytycznych skorygowany został sam tytuł Uchwały, a tym samym planowanego jubileuszu na „w sprawie obchodów 200-lecia utworzenia państwowego uniwersytetu we Wrocławiu (1811–2011)”.³⁷ Wątpliwości w środowisku akademickim Uniwersytetu wywołało świętowanie w niedługim okresie czasu kolejnego jubileuszu. Pojawiły się pytania o to, czy uczelnia chce prezentować się jako szkoła wyższa o 300-stu czy 200-letniej tradycji. Kwestionowano też zasadność wpisywania się w pamięć budowaną w okresie pruskim w XIX w., kiedy odcięto się po raz pierwszy od jezuickiego rodowodu i kontynuacji akademickich tradycji sięgających początku XVIII stulecia. O potrzebie oddzielenia dwóch nurtów pamięci przez organizatorów obchodów z 2011 r. świadczy fakt, że główne uroczystości 200-lecia odbyły się w pierwszych dniach października, przy okazji inauguracji roku akademickiego 2011/2012. Trudności sprawiło również przebicie się do szerszej świadomości społecznej z przekazem wyjaśniającym przyczyny skracania o 100 lat własnej historii przez sam Uniwersytet Wrocławski. Po udanych obchodach z 2002 r. z udziałem prezydentów Polski i Niemiec, po wypromowaniu znaku jubileuszowego z napisem: „UWr. 1702–2002” i dumy z posiadania we Wrocławiu drugiej najstarszej po Krakowie uczelni, wątpliwości dotyczące zasadności organizacji jubileuszu upamiętniającego połączenie Leopoldiny z Viadriną przetoczyły się również przez miejscową prasę i media.³⁸

Same obchody rozpoczęły się w dniu 3 października 2011 r. w Auli Leopoldina inauguracją nowego roku akademickiego. Uświetnił je wykład poświęconym Jubileuszowi 200-lecia Utworzenia Państwowego Uniwersytetu we Wrocławiu. Tego samego dnia nastąpiło otwarcie nowych sal ekspozycyjnych Muzeum Uniwersytetu Wrocławskiego w budynku Gmachu Głównego, a także wystawy jubileuszowej „Uniwersytet Wrocławski 1811–2011”. W dniach 4–7 października 2011 r. zorganizowana została Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Uniwersytet Wrocławski w kulturze europejskiej XIX i XX wieku”. Jej

³⁵ Marek L. WÓJCIK, *Próba utworzenia Uniwersytetu we Wrocławiu w roku 1505*, Wrocław 2005.

³⁶ *Uchwał Nr 24/2010 Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 31 marca 2010 r. w sprawie obchodów 200-lecia Odnowienia Uniwersytetu Wrocławskiego (1811–2011)*, Uniwersytet Wrocławski, Biuletyn Informacji Publicznej, Uchwały Senatu – 2010, <<http://bip.uni.wroc.pl/262/165/uchwały-senatu-2010.html>> (25. 9. 2015).

³⁷ *Uchwał Nr 85/2010 Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr 24/2010 Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 31 marca 2010 r.*, Uniwersytet Wrocławski, Biuletyn Informacji Publicznej, Uchwały Senatu – 2010, <<http://bip.uni.wroc.pl/262/165/uchwały-senatu-2010.html>> (25. 9. 2015).

³⁸ Beata MACIEJEWSKA, *Uniwersytet ciągle świętuje, a potrzebuje noblistów*, *Gazeta Wyborcza* 15. 11. 2011, <http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,10649522,Uniwersytet_ciągle_swietuje_a_potrzebuje_noblistow.html> (25. 9. 2015).

pokłosiem jest opublikowany dwa lata później drugi tom książki jubileuszowej, zawierający część materiałów pokonferencyjnych.³⁹

W 2013 r. Senat Uniwersytetu Wrocławskiego zdecydował, że w 2015 r. zorganizuje kolejny jubileusz: 70-lecie przekształcenia uczelni w polską państwową szkołę akademicką.⁴⁰ Liczne uroczystości (sesje jubileuszowe, konferencje naukowe, wystawy i wernisaże, koncert, spacer z historią w tle) zaplanowane zostały na okres od maja do grudnia 2015 r., a centralna uroczystość jubileuszowa – na 13 listopada 2015 r.⁴¹ Jakim odbiją się echem? Jeszcze nie wiadomo, choć już dzień po decyzji Senatu z 2013 r. w prasie odnaleźć można było głosy, że niezrozumiałym jest skracanie przez uczelnię na przestrzeni zaledwie kilkunastu lat własnej tradycji z 300 do 70 lat.⁴²

Decydując się na sięgnięcie na przełomie XX i XXI w. do pamięci o poprzedniczce – przedwojennej, niemieckiej, a wcześniej założonej przez Leopolda I w okresie habsburskim szkole wyższej, stworzona została szansa na czerpanie przez współczesną społeczność akademicką Uniwersytetu Wrocławskiego nie tylko z bazy materialnej, lokalowej, w której mieści się znaczna część uczelni, z przejętych zasobów bibliotecznych i archiwalnych, ale i z różnych niematerialnych tradycji. Uniwersytet Wrocławski stał się przy tym jednym z ważniejszych filarów budowania wizerunku Wrocławia, jako miasta wielokulturowego, „miasta spotkań”. Organizacja kolejnych jubileuszy w tak krótkich odstępach czasu przyniosła jednak szum informacyjny, zarówno dla części pracowników, doktorantów i studentów, jak i mieszkańców Wrocławia. Zakłóciła też proces kształtowania tożsamości uczelnianej i lokalnej społeczności. Od lat pojawiają się ponadto pytania o tradycję lwowską i nawiązywanie do spuścizny profesorów – pionierów, przedwojennych pracowników Uniwersytetu Jana Kazimierza. W 2011 r. nie zdecydowano się na oficjalne nawiązanie do jubileuszu 350-lecia założonej w 1661 r. jezuickiej Akademii Lwowskiej, choć a może właśnie dlatego, że współczesny Uniwersytet Lwowski i Uniwersytet Wrocławski łączy silna nić współpracy.⁴³ Poza osią upamiętniania i fetowania pozostała natomiast tradycja frankfurckiej Viadriny, wspomnianej jedynie w kontekście połączenia z Leopoldiną w 1811 r. Na zakończenie stwierdzić można zatem, że ze względu na swoje cztery początki i liczne odwołania do różnych tradycji Uniwersytet Wrocławski pozostaje wyjątkową uczelnią, zapewne nie tylko w Polsce.

³⁹ Jan HARASIMOWICZ (ed.), *Księga Pamiątkowa Jubileuszu 200-lecia utworzenia Państwowego Uniwersytetu we Wrocławiu*, 2, *Universitas litterarum Wratislaviensis 1811–1945*, Wrocław 2013 (Acta Universitatis Wratislaviensis 3363). W założeniu ukazać miały się cztery tomy pokonferencyjne. Do jesieni 2015 r. wyszedł jedynie drugi tom.

⁴⁰ *Uchwał Nr 139/2013 Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 23 października 2013 r. w sprawie obchodów 70-lecia przekształcenia Uniwersytetu Wrocławskiego w polską państwową szkołę akademicką*, Uniwersytet Wrocławski, Biuletyn Informacji Publicznej, Uchwały Senatu – 2013, <<http://bip.uni.wroc.pl/272/165/uchwaly-senatu-2013.html>> (25. 9. 2015).

⁴¹ *Ramowy program obchodów jubileuszowych*, <<http://www.uni.wroc.pl/o-nas/historia-i-misja-uczelni/jubileusz-2015-1>> (25. 9. 2015).

⁴² Beata MACIEJEWSKA, *Coraz krótsza jest historia Uniwersytetu Wrocławskiego*, *Gazeta Wyborcza* 24. 10. 2013, <http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,14833006,Coraz_krotsza_jest_historia_Uniwersytetu_Wroclawskiego.html> (25. 9. 2015).

⁴³ Wojciech WRZEŚIŃSKI, *Lwów – Wrocław. Dwa miasta, dwa regiony, dwa uniwersytety*, in: Władzimir Łazuga – Sebastian Paczos (edd.), *Poznań – Szczecin – Wrocław. Trzy uniwersytety, trzy miasta, trzy regiony*, Poznań 2010, s. 19–30.

RESUMÉ

V průběhu pouhých 13 let, mezi roky 2002 a 2015, zorganizovala Vratislavská univerzita postupně oslavy třistaletého, pětisetletého, dvousetletého a sedmdesátiletého výročí své existence a působení. Rozpětí těchto výročí vyplývá z komplikovaných dějin vysoké školy a jejich čtyř počátků: neúspěšného založení v roce 1505, vzniku jezuitské *Universitas Leopoldina* roku 1702, jejího spojení s protestantskou univerzitou ve Frankfurtu nad Odrou v roce 1811 a proměny Vratislavské univerzity v polskou státní vysokou školu včetně obsazení jejího pedagogického sboru z velké části bývalými pracovníky Lvovské Univerzity Jana Kazimíra v roce 1945. Odkazování se na vlastní tradici se ve Vratislavi datuje k roku 1861, kdy byly poprvé zorganizovány široce pojaté oslavy výročí. Formování identity akademické obce vratislavské *alma mater* s odvoláním se na jeden nebo více počátků je možné sledovat po celé 20. století a v prvních letech 21. století. Připomínání a oslavování některého z dat založení vyplývalo v minulosti z řady okolností, často politického charakteru. Výročí slavená s odstupem několika let na počátku tohoto století měla demonstrovat multikulturní a komplikované tradice Vratislavské univerzity. Důvody oslav jednotlivých založení ale nebyly osvětleny dostatečně jasným a zřetelným způsobem, což narušilo proces budování identity akademické obce, přesvědčované od roku 2002 o třisetleté tradici vyplývající z původu univerzity v 18. století. Pro obyvatel Polska a Vratislavi bylo nepochopitelné následné zkracování vlastních dějin nejprve o 100 a později o 230 let.

Český překlad: Marek Ďurčanský

LUCYNA HARC

Eine Universität mit vier Anfängen und mehreren Traditionen

ZUSAMMENFASSUNG

Im Laufe von nur 13 Jahren, zwischen den Jahren 2002 und 2015, organisierte die Universität Wrocław (Breslau) nach und nach Feierlichkeiten zu ihrem dreihundertsten, fünfhundertsten, zweihundertsten und siebzigjährigen Bestehen und Wirken. Die Spannweite dieser Jubiläen resultiert aus ihrer komplizierten Geschichte und ihren insgesamt vier Anfängen: der erfolglosen Gründung von 1505, der Entstehung der Jesuitenuniversität *Universitas Leopoldina* im Jahre 1702, ihrem Zusammenschluss mit der Universität in Frankfurt/Oder 1811 und schließlich ihrer Umwandlung in eine polnische staatliche Hochschule einschließlich der Bestallung ihres Lehrkörpers zu einem großen Teil aus ehemaligen Mitarbeitern der Jan-Kazimir-Universität in Lwow (Lemberg) im Jahre 1945. Der Verweis auf die eigene Tradition datiert in Breslau (Wrocław) in das Jahr 1861, als erstmals breit angelegte Jubiläumsfeiern organisiert wurden. Die Identitätsbildung der akademischen Gemeinde der Alma mater von Breslau/Wrocław unter Berufung auf einen oder mehrere Anfänge kann man das ganze 20. Jahrhundert über und in den ersten Jahren des 21. Jahrhunderts verfolgen. Die Erinnerung an eines der Gründungsdaten und ihr feierliches Begehen ergab sich in der Vergangenheit aus einer Reihe von Umständen, die oft politischen Charakters waren. Die im Abstand von mehreren Jahren zu Beginn dieses Jahrhunderts begangenen Jubiläumsfeierlichkeiten sollten die multikulturelle und komplizierte Tradition der Universität von Wrocław demonstrieren. Die Gründe für die einzelnen Jubiläumsfeiern wurden freilich nicht klar und deutlich genug erklärt, was den Prozess der Identitätsbildung der akademischen Gemeinde störte, die seit 2002 von ihrer dreihundertjährigen, sich aus den Universitätsanfängen im 18. Jahrhundert ergebenden Tradition überzeugt wurde. Für die Einwohner Polens und Wrocławs war die anschließende Kürzung der eigenen Geschichte zunächst um 100 und später um 230 Jahre unbegreiflich.

Deutsche Übersetzung: Wolf B. Oerter

Lucyna Harc
Instytut Historyczny Uniwersytet Wrocławski
harcla@uni.wroc.pl